

qualities. Modern educator must have a personal, psychological and professional readiness to master new modern learning technologies and the ability to implement them creatively in the educational process. That is why, in modern education there is a theoretical and practical interest in the problem of forming the professional competence of future teachers. In this article an author analyzed standarts of preparation of specialists in pedagogical specialties and characterized the main types of competencies in the structure of professional competence of future teachers. The author believes that the necessary level of development of the general competencies that are important for successful further professional and social activity of the applicant, his personal development is a prerequisite for the future professional education of future teachers. Special (professional) competencies distinguish the teacher among other teachers. They are: subjective, psychological, pedagogical, methodical, professional-communicative, design, organizational competence. The author considers critical thinking as one of the ways of forming the professional competence of students of pedagogical specialties and gives a number of its important key characteristics that contribute to the formation of professional competence of future specialists.

Key words: higher education standard, competence, professional competence, structure of professional competence, general competence, professional (special) competence, critical thinking.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2018 р.

УДК 373.091.2:502+378.091.2:502]:639.34

Світлана Буднік, Катерина Десятник

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ВЗАЄМОДІЇ З ПРЕДСТАВНИКАМИ АКВАРІУМНОГО БІЗНЕСУ

У статті висвітлюються проблеми формування екологічного виховання школярів та студентської молоді. Розглядаються ефективні сучасні форми та засоби підвищення екологічної культури підрастаючого покоління: гурткова діяльність, участь школярів і студентів у виставках, конкурсах аранжування акваріумів, семінарах, майстер-класах, природоохоронних заходах. Обґрунтовано, що інтерактивні форми та методи екологічного виховання й навчання з акваріумістики сприяють формуванню екологічної свідомості, розвитку пізнавальної активності, умінь висловлювати і аргументувати свої думки, слухати один одного, виступати у ролі критика; сприяють оволодінню фундаментальними екологічними знаннями; формують переконання; вчать передбачати наслідки антропогенного впливу; моделювати можливі екологічні ситуації; спонукають до активної природоохоронної діяльності.

У статті запропоновано пріоритетні шляхи та напрями співпраці освітніх закладів та представників акваріумного бізнесу з метою підтримки та оптимізації екологічного виховання школярів та студентської молоді.

Ключові слова: екологічне виховання школярів і студентської молоді, взаємодія освітніх закладів і представників акваріумного бізнесу, гурток, інтерактивні форми виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні в умовах масштабних екологічних змін, загострення екологічної кризи актуальною є проблема екологічного виховання школярів і студентської молоді, формування системи наукових знань, поглядів і переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

Ефективне екологічне виховання передбачає: оптимізацію змісту неперервної екологічної освіти школярів усіх вікових груп, студентів закладів вищої освіти, висвітлення екологічних питань у процесі вивчення окремих предметів та дисциплін, використання міжпредметних зв'язків; створення в освітніх закладах належної навчально-матеріальної бази (куточків охорони природи, живих куточків тощо); удосконалення форм і методів екологічного виховання, активне залучення школярів та студентської молоді до природоохоронної роботи, участі в гуртках еколого-натуралістичного напрямку; формування мотивів відповідального ставлення до природи, прагнення глибше пізнати її, примножувати її багатства.

Головною умовою екологічного виховання є створення еколого-розвивального середовища, що передбачає набуття уявлень про самоцінність та наполегливість компонентів

природи, прояв гуманних почуттів до живих істот, оволодіння початковими вміннями відчувати красу та милуватися нею, виражено поводитися в довіллі. Всі ці аспекти зумовлюють створювати живі куточки природи, облаштування акваріумів, де можна спостерігати й вивчати його мешканців, проводити дослідження.

У процесі екологічного виховання дітей та молоді, актуальною є допомога та підтримка екологічних організацій та представників бізнесу. Зокрема у контексті нашого дослідження, важливою умовою оптимізації екологічного виховання школярів та студентів є взаємодія закладів освіти з представниками акваріумного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема екологічного виховання підростаючого покоління у сучасних наукових розвідках визначається як одна із таких, що потребує нагального вирішення. Науковці наголошують на тому, що розпочате в дошкільному віці екологічне виховання повинно тривати на всіх етапах навчання в школі і продовжуватись у закладах вищої освіти. Оскільки, кожен з періодів становлення особистості має свою мету, завдання і вимагає використання відповідної віковим особливостям методики.

Значна увага у педагогічній науці надається формуванню екологічних знань, починаючи з раннього дитячого віку, організації й удосконаленню системи екологічної освіти й виховання. З огляду на це, актуальними є результати досліджень Н. Казанішеної, І. Кореневої, Н. Лисенко, В. Маршицької, Г. Тарасенко, І. Павленко, З. Плохій, М. Філоненко та ін., у яких висвітлюються теоретико-методологічні аспекти екологічного виховання дітей дошкільного віку та школярів. У дослідженнях Н.Єфименко, С. Іоніна, Л. Курняк, Л. Лук'янової, О. Матеюк, Н. Назарової, С. Сапожников, С. Совгіри, Г. Тарасенко, Л. Титаренко, та ін. розглядається розвиток екологічного світогляду, свідомості, мислення і культури студентів.

Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць у даній сфері, проблеми екологічного виховання школярів та студентської молоді у взаємодії освітніх закладів та представників бізнесу потребують подальшого вивчення. Зокрема, залишаються недостатньо розробленими теоретичні, методичні питання та практичні рекомендації щодо налагодження ефективної співпраці з представниками акваріумного бізнесу у контексті формування екологічних знань, свідомості та культури школярів і студентів.

Мета статті – розглянути особливості екологічного виховання школярів та студентської молоді у взаємодії освітніх закладів з представниками акваріумного бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічну освіту дітей необхідно розпочинати з дошкільного віку і продовжувати в шкільні роки, оскільки в цей час набуті знання надалі переходять в міцні переконання та цінності.

Насамперед необхідно зазначити, що *екологічне виховання* – тривалий багатофакторний цілеспрямований процес формування екологічної свідомості й екологічної культури. Результатом екологічного виховання людини є формування мотивів, потреб, звичок цілеспрямованої екологічної поведінки та природоохоронної діяльності, здорового способу життя. Мета екологічного виховання і освіти спрямована на формування екологічної свідомості особистості, готовності відповідально ставитися до довкілля, виховання екологічно усвідомленої поведінки, знань прав і обов'язків [2, с. 126].

У контексті дослідження С. Совгіра під екологічною свідомістю розуміє специфічну форму відображення нерозривної єдності особистості з природою, залежності свого благополуччя від цілісності й екологічної рівноваги середовища життя на Землі, від екологічної ситуації, що виражається у глибокій переконаності необхідності бережливого ставлення до природи, покращення навколишнього середовища для теперішнього і майбутнього поколінь людей.

Водночас різноманітні підходи до вивчення екологічної культури людини сприяли появі різних інтерпретацій цього терміну, що охоплює: екологічну свідомість, переконання, стиль життя; екологічний світогляд, світобачення; екологічну поведінку і діяльність щодо створення матеріальних і духовних цінностей; екологічні знання; систему моральних

еколого-культурних цінностей; екологічно чисті виробництва і продукцію, що випускається ними; екологічні установи і організації, що мають наукову, педагогічну, управлінську, практичну спрямованість; оптимальні норми і способи взаємодії суспільства і навколишнього середовища; систему еколого-соціальних відносин у суспільстві. Усі ці компоненти визначають екологічну культуру як невід'ємну частину загальнолюдської культури і основний чинник мотивації людини до здорового способу життя, шанобливого ставлення до природи, відповідальної поведінки в навколишньому середовищі. Такий підхід дозволяє говорити про екологічну культуру суспільства і особистості як про сукупність екологічних знань, екологічної свідомості та екологічної діяльності [6, с. 9].

Тому у закладах загальної середньої та вищої освіти велика увага приділяється екологічній роботі та природоохоронній діяльності, однією із форм якої є робота гуртків еколого-натуралістичного напрямку. У нашому дослідженні розглянемо діяльність гуртків «Юні акваріумісти» (для учнів школи), «Основи аквадизайну» (для студентів педагогічних спеціальностей), метою яких є підвищення зацікавленості учнівської та студентської молоді до поглибленого вивчення природознавства, біології, фізики, хімії; розвиток творчих здібностей, дослідницьких навичок, екологічного й естетичного виховання; об'єднання дітей і студентів різних вікових груп за спільними інтересами, що дає змогу формувати відчуття взаємоповаги, колективізму, любові до природи.

Невід'ємною особливістю успішної роботи гуртків є співпраця педагогів та вихователів з представниками акваріумного бізнесу. Зокрема компанія торгової марки «Tetra», спільно з Національною мережею зоомаркетів Master Zoo реалізує унікального проект – Tetra School. Учасником проекту може стати будь-яка школа у місті. У рамках заходу школярі та студенти, члени гуртків «Юні акваріумісти», «Основи аквадизайну» можуть побачити правильно організований запуск акваріума; послухати лекцію про мешканців підводного царства; взяти участь в іграх і розвагах; отримати подарунки.

За такої форми роботи підприємство надає спонсорську допомогу, проявляє соціальну відповідальність. Проведені цікаві заходи з учнівської та студентської акваріумістики, безкоштовні майстер-класи облаштування акваріумів й подарунки від торгової марки для учасників, позитивно впливають на навчання і екологічне виховання гуртківців, покращують навчально-матеріальну базу закладів освіти, підвищують імідж торгової марки «Тетра» в цілому та закладають основи для подальшого розвитку підприємства [8].

Корисною та ефективною є досвід співпраці з представниками торгової марки «Sera», яка розробили серію конкурсів з метою популяризації дитячої акваріумістики і систематично проводять в школах та закладах позашкільної освіти України [4].

Підприємства торгової марки «COLLAR» та торгової марки «Ptero», підтримали організаторів дитячого конкурсу «Мій креативний акваріум», який був проведений на базі Волинського еколого-натуралістичного центру. Менеджери компанії торгівельної марки «COLLAR» подарували мікроакваріуми власного виробництва та заохочувальні подарунки для усіх учасників цього свята. Долучилися до вищезазначеного конкурсу і представники торгової марки «Ptero», які презентували препарати і кондиціонери, тести для акваріумної води.

Перший чемпіонат України дитячо-юнацького конкурсу аранжування акваріумів Aquaterra Show, який проводився з метою популяризації акваріумної справи, сприяння розвитку дитячої та юнацької акваріумістики в Україні (2018 р. м. Київ). До участі були запрошені діти-переможці обласних дитячих конкурсів з аквадизайну, а також студенти-переможці обласних юнацьких конкурсів аквадизайну. Даний захід відбувся завдяки співпраці групи компаній «Сузір'я», ТМ Природа, ТМ Tetra, ТМ AQUAEL, ТМ AquaLighter, Київського міського будинку природи, Луцького будинку природи, мережа зоомагазинів «Природа», Волинського обласного еколого-натуралістичного центру, факультету педагогічної освіти та соціальної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

З метою популяризації дитячої та студентської акваріумістики та екологічного виховання систематично менеджерами вищезазначених акваріумних компаній проводиться

роз'яснювально-інформаційна, діагностико-прогностична робота зі школярами та студентами за допомогою таких традиційних та інтерактивних форм як інтегровані семінари («Вивчення екологічних закономірностей у штучній водній акваріумній екосистемі»), пізнавальні семінари («Фітоіндикація, або рослини замість тестів» і «Саморобки, що полегшують життя акваріуміста»); бесіди; виставки-конкурси; зустрічі з фахівцями акваріумної справи. Ефективні виявилися такі інтерактивні форми екологічного виховання: інтегровані та пізнавальні семінари, виставки-конкурси, фестивалі та майстер-класи (див. табл.1.).

Таблиця 1

Інтерактивні форми екологічного виховання

№	Компанії	Семінари	Виставки-конкурси	Майстер-класи
1.	ТМ «Tetra»	Інтегрований семінар «Вивчення екологічних закономірностей у штучній водній акваріумній екосистемі»	Регіональний конкурс юних акваріумістів (м. Миколаїв); третій Всеукраїнський, дитячий конкурс по оформленню акваріумів (м. Миргород); новорічний конкурс «Виграй акваріум від ТМ «Tetra» та конкурс «Tetra-селфі-Новий рік»; Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та тераріумістики (м. Київ)	Мій перший акваріум; облаштування акваріума живими рослинами
2.	ТМ «Sera»	<u>Семінар «Здоров'я риб в умовах зоомагніну. м.Одеса та м. Київ»;</u> Семінар «Sera – високоякісна продукція для акваріумів, тераріумів і декоративних ставків» м. Дніпро	Перший Всеукраїнський фестиваль «В гостях Tetra Донна» (м. Хмельницький); Сімейний конкурс: «Моя маленька казка», креативний конкурс аранжування акваріума для дітей «Як проходить дитинство» (м. Дніпро); сімейний конкурс «7 Я – одна перемога» (м. Дніпро); перший міська дитяча виставка-конкурс акваріумів (м. Вінниця); конкурс «П'ять рук – одна перемога» (м. Вінниця); 8-й Міжнародний конкурс аранжування акваріумів, об'ємом 10 літрів «Мікроакваріум» (м. Одеса); Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та тераріумістики (м. Київ).	Запуск мого першого акваріума (м. Дніпро)
3.	ТМ «COLLAR»		Конкурс з аквадизайну «Мій креативний акваріум» (м. Луцьк); перша Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та тераріумістики (м. Київ); Перший чемпіонат України дитячо-юнацького конкурсу аранжування акваріумів Aquaterra Show-2018 (м. Київ)	Облаштування декоративного акваріума для Betta splendens» (м. Луцьк)
5.	ТМ «AquaEl»	Пізнавальні семінари на тему «Фітоіндикація або рослини замість тестів» і «Саморобки, що полегшують життя акваріуміста».	Перший Всеукраїнський фестиваль «В гостях Tetra Донна» у м. Хмельницький; 8-й Міжнародний конкурс аранжування акваріумів, об'ємом 10 літрів «Мікроакваріум» (м. Одеса); регіональний конкурс юних акваріумістів (м. Миколаїв); третя на Закарпатті виставка-конкурс нано-акваріумів (м. Ужгород); перша Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та тераріумістики у м. Київ; виставка акваріумних риб «Барви гупі» (м. Львів)	
6.	ТМ «Eheim»		Конкурс акваріумного дизайнера «Великі озера Африки» 2016; перша Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та тераріумістики (м. Київ)	
7.	ТМ «Ptero»		Перший Всеукраїнський фестиваль «В гостях Tetra Донна» (м. Хмельницький); конкурс акваріумного дизайнера «Великі озера Африки» 2016; дитячий конкурс з аквадизайну «Мій креативний акваріум» (м. Луцьк); перша Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та тераріумістики (м. Київ)	Облаштування декоративного акваріума для Betta splendens» (м. Луцьк)
	ТМ «Rikka»		Обласний конкурс з акваріумістики та мистецтва аквадизайну «AQUASCAPE» для студентів педагогічних спеціальностей, вихованців закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування, учнів закладів освіти Волині 2018 (м. Луцьк)	

З метою формування пізнавальних інтересів дітей та студентів до акваріумної справи, та екологічного виховання власниками акваріумних компаній передбачили використання як традиційних так і інтерактивних методів навчання, а саме: відео і фотопрезентації («Українська акваріумістика: історія, розвиток і сьогодення», «Використання акваріума у наукових цілях», «Акваріуми у кабінеті акваріумістики»), інформаційні, соціально-розважальні проекти, портфоліо, вікторини («У світі акваріумних риб», «Екологічний аукціон знань сучасної акваріумістики», «Упізнай за описом»), різноманітні акції.

Таким чином, взаємодія школи, закладів вищої освіти, закладів позашкільної освіти з представниками акваріумного бізнесу може реалізовуватись у різноманітних формах на основі виконання спільних програм та проектів (освітніх, соціальних, культурологічних, природоохоронних тощо) насамперед за такими пріоритетними напрямками:

- розроблення орієнтовного змісту неперервної екологічної освіти для всіх вікових категорій підростаючого покоління, збільшення ваги екологічних питань у позакласній та гуртковій роботі юних акваріумістів;
- спонсорська та благодійна допомога у створенні в закладах освіти відповідної навчально-матеріальної бази: куточків охорони природи, живих куточків та ін.;
- удосконалення форм і методів екологічного виховання;
- активне залучення представників акваріумних торгових марок до співпраці з освітніми закладами щодо природоохоронної роботи;
- формування мотивів відповідального ставлення до природи, прагнення глибше пізнавати її, примножувати її багатства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами досліджень можемо зробити висновок, що інтерактивні форми та методи навчання з акваріумістики сприяють формуванню екологічної культури особистості, розвитку пізнавальної активності; вчать учнів та студентів умінню висловлювати і аргументувати свої думки; навчають цінній якості – вмінню слухати один одного, виступати у ролі критика; сприяють оволодінню фундаментальними екологічними знаннями; формують переконання; вчать передбачати наслідки антропогенного впливу; моделювати можливі екологічні ситуації; закликають до активної природоохоронної діяльності.

Отже, проведений вище аналіз щодо взаємодії освітніх закладів та представників акваріумного бізнесу показує, що дана співпраця дозволяє залучити школярів та студентів до участі у різних видах та формах роботи з екологічного виховання: гурткової роботи еколого-атуралістичного спрямування, конкурсах, виставках, семінар, майстер-класах, природоохоронних заходах тощо. Основне, що це приносить користь не лише безпосередньо виробникам продукції, а й суспільству, місцевій громаді, педагогам, учителям, студентам, школярам, вихованцям гуртків з акваріумістики тощо.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний розгляд усіх аспектів означеної проблеми, а відкриває перспективи подальшого пошуку актуальних способів взаємодії закладів освіти з громадськими організаціями, об'єднаннями, представниками бізнесу з метою екологічного виховання школярів та студентів закладів освіти.

Джерела та література

1. Запрошення учнів гімназії спонсорів торгівельної марки «Тетра» на першу Міжнародну виставку сучасної акваріумістики та терраріумістики «Акватерра шоу» [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://pedpresa.ua/172536-yuni-akvariumisty-zmagalysya-na-mykolayivshhyni.html>
2. Іоніна С. А. Роль екологічного виховання студентської молоді на шляху до сталого соціально-економічного розвитку країни. / С. А. Іоніна // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природо-користування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181(6). – С. 124–130.
3. Конкурс з аквадизайну «Мій креативний акваріум» у ВОЕНЦ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://voenc.lutsk.ua/index.php/novyny/169-konkurs-iunykh-akvariumistiv-mii-kreatyvnyi-akvarium>
4. Конкурси торгівельної марки «Sera» [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.barbus.net/posts/view/162>
5. Перша Міжнародна виставка сучасної акваріумістики та терраріумістики «Акватерра шоу» [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.aquaterrashow.com.ua>

6. Совгіра С. В. Передумови та формування екологічної культури особистості в контексті збалансованого розвитку / С. В. Совгіра // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 31. – С. 7–14.
7. Совгіра С. В. Принцип наступності – важливий чинник екологічної освіти / С. В. Совгіра // Науковий вісник Уманського державного університету імені Павла Тичини. Сер. Педагогіка. – 2014. – Вип. 118(2). – С. 76 – 105.
8. Соціальна відповідальність торгівельної марки «Тетра» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.facebook.com/groups/1670732199819185/?fref=ts>

References

1. Zaproshennja uchniv ghimnaziji sponsoriv torghiveljnoji marky «Tetra» na pershu Mizhnarodnu vystavku suchasnoji akvariumistyky ta terrariumistyky «Akvaterra shou» [Elektronnyj resurs].– Rezhym dostupu: <http://pedpresa.ua/172536-yuni-akvariumisty-zmagalysya-na-mykolayivshhyni.html>
2. Ionina S. A. Rolj ekologhichnogho vykhovannja studentsjkoji molodi na shljakhu do stalogho socialjno-ekonomichnogho rozvytku krajiny. / S. A. Ionina // Naukovyj visnyk Nacionaljnogho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrajinu. Ser. : Ekonomika, aghrarnyj menedzhment, biznes. – 2013. – Vyp. 181(6). – S. 124–130.
3. Konkurs z akvadyzajnu «Mij kreatyvnyj akvarium» u VOENC [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu: <http://voenc.lutsk.ua/index.php/novyny/169-konkurs-iunykh-akvariumistiv-mii-kreatyvnyi-akvarium>
4. Konkursy torghiveljnoji marky «Sera» [Elektronnyj resurs].– Rezhym dostupu: <http://www.barbus.net/posts/view/162>
5. Persha Mizhnarodna vystavka suchasnoji akvariumistyky ta terrariumistyky «Akvaterra shou» [Elektronnyj resurs].– Rezhym dostupu: <http://www.aquaterrashow.com.ua>
6. Sovghira S. V. Peredumovy ta formuvannja ekologhichnoji kuljтуры osobystosti v konteksti zbalansovanogho rozvytku / S. V. Sovghira // Visnyk Ghlukhivskogho nacionaljnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Olexandra Dovzhenka. Ser. : Pedaghoghichni nauky. – 2016. - Vyp. 31. – S. 7–14.
7. Sovghira S. V. Prynyp nastupnosti – vazhlyvyj chynnyk ekologhichnoji osvity / S. V. Sovghira // Naukovyj visnyk Umansjkogho derzhavnogho universytetu imeni Pavla Tychyny. Ser. Pedaghoghika. – 2014. – Vyp. 118(2). – S. 76 – 105.
8. Socialjna vidpovidalnistj torghiveljnoji marky «Tetra» [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : <https://www.facebook.com/groups/1670732199819185/?fref=ts>

Светлана Будник, Екатерина Десятник. Экологическое воспитание школьников и студенческой молодежи во взаимодействии с представителями аквариумного бизнеса. В статье освещаются проблемы формирования экологического воспитания школьников и студенческой молодежи. Рассматриваются эффективные современные формы и средства повышения экологической культуры подрастающего поколения: деятельность кружка, участие школьников и студентов в выставках, конкурсах аранжировки аквариумов, семинарах, мастер-классах, природоохранных мероприятиях. Обосновано, что интерактивные формы и методы экологического воспитания, обучения с аквариумистики способствуют формированию экологического сознания, развития познавательной активности, умений выражать и аргументировать свои мысли, слушать друг друга, выступать в роли критика; способствуют овладению фундаментальными экологическими знаниями; формируют убеждения; учат предвидеть последствия антропогенного воздействия; моделировать возможные экологические ситуации; побуждают к активной природоохранной деятельности.

В статье предложены приоритетные пути и направления сотрудничества образовательных учреждений и представителей аквариумного бизнеса с целью поддержки и оптимизации экологического воспитания школьников и студенческой молодежи.

Ключевые слова: экологическое воспитание школьников и студенческой молодежи, взаимодействие образовательных учреждений и представителей аквариумного бизнеса, кружок, интерактивные формы воспитания.

Svitlana Budnik, Kateryna Desyatnyk. Environmental education of schoolchildren and student youth in the interaction with representatives of aquarium business. The article reveals problems of formation of ecological education of schoolchildren and student youth. The article is focused on the modern forms and means of raising the ecological culture of the younger generation: circles for children and young people, exhibitions, master classes in aquarium arrangement, competition for children and students of aquarium arrangement, seminars, environmental protection activities. According to the research results, we argue that interactive forms and methods of education at the aquarium contribute to the formation of ecological culture of personality, development of cognitive activity is stronger than traditional forms and methods of training; teach students the ability to Express and argue their thoughts; they teach valuable quality to be able to listen to each other, to act as a critic; promote the acquisition of fundamental ecological knowledge; to form beliefs; are taught to foresee the consequences of human impact; to simulate the possible environmental situation; call to active environmental protection activities.

The priority directions of cooperation between educational institutions and enterprises of the aquarium business in order to support and optimize the environmental education of schoolchildren and students, is reflected.

Key words: environmental education of schoolchildren and student youth, interaction of educational institutions and representatives of aquarium business, group circle work, interactive forms and methods of education.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2018 р.